

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та
інформаційно-аналітичної діяльності

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента
РЕСТИТУЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНИ

підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство
освітньо-професійної програми «Музейний менеджмент,
культурний туризм»

Силабус освітнього компонента «РЕСТИТУЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНИ» підготовки бакалавра, галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство, за освітньо-професійною програмою «Музейний менеджмент, культурний туризм».

Розробник: Ковальчук Євгенія Іванівна, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, кандидат історичних наук, доцент.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

(Надольська В. В.)

Силабус освітнього компонента затверджений на засіданні кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності протокол № 3 від 20 жовтня 2022 р.

Завідувач кафедри

(Гаврилюк С. В.)

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	02 Культура і мистецтво	Вибірковий
		Рік навчання 4
Кількість годин/кредитів 240/8	027 Музеєзнавство, пам'яткознавство	Семестр 8-ий
		Лекції 40 год.
		Практичні (семінарські) 38 год.
ІНДЗ: немає	Музейний менеджмент, культурний туризм	Самостійна робота 146 год.
		Консультації 16 год.
	Бакалавр	Форма контролю: залік
Мова навчання – українська		Навчальний план 2020 р.

II. Інформація про викладача

Ковальчук Євгенія Іванівна

кандидат історичних наук

доцент

доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

Контактна інформація (0956874544, eikov@ukr.net)

Дні занять (<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>)

III. Опис освітнього компонента

1. **Анотація курсу.** ОК «Реституція культурних цінностей України» належить до переліку вибірових навчальних дисциплін і спрямований на вивчення здобувачами вищої освіти основних напрямів і проблем реституції об'єктів культурної спадщини в Україну у різні історичні періоди.

2. Пререквізити та постреквізити освітнього компонента.

Пререквізити: «Вступ до спеціальності», «Україна: історія, культура, ментальність», «Історія музейної справи», «Музеєзнавство», «Пам'яткознавство», «Фондова та науково-дослідна робота музеїв», «Світова культурна спадщина».

Постреквізити: Набуті компетентності можуть бути використані під

час складання атестаційного екзамену, написання кваліфікаційної роботи.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою освітнього компонента є засвоєння знань про сутність, причини, нормативно-правову базу реституції об'єктів культурної спадщини в Україні.

Завдання: засвоїти основи реституційного законодавства незалежної України та міжнародного права охорони культурної спадщини, український та міжнародний досвід реституції і переміщення культурних цінностей у різні періоди вітчизняної історії.

4. Результати навчання (компетентності).

Загальні компетентності (ЗК): ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК 1. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо відповідно до розуміння тенденцій розвитку музейної справи, пам'яткоохоронної діяльності та культурного туризму. СК 3. Здатність діяти відповідно до чинного законодавства (України та міжнародного) у галузі музейної справи, пам'яткоохоронної діяльності та культурного туризму. СК 11. Комунікувати та співпрацювати з державними і громадськими організаціями, міжнародними музейними, пам'яткоохоронними та туристичними інституціями.

Програмні результати навчання (ПР): ПР 12. Досліджувати та інтерпретувати історико-культурну інформацію музейних предметів, об'єктів культурної спадщини, природних пам'яток. ПР 17. Здійснювати аналіз вітчизняного законодавства з метою визначення його відповідності міжнародним зобов'язанням України у сфері охорони пам'яток, музейної діяльності; визначати основні засади щодо ввезення, вивезення, передачі права власності на культурні цінності відповідно до ратифікованих Україною Конвенцій ЮНЕСКО. ПР 22. Оцінювати результати діяльності та відстоювати прийняті рішення.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.(сем.)	Сам.р об.	Конс.	Форма контролю /Бали
Змістовий модуль 1. Переміщення об'єктів культурної спадщини України у XVIII–XX століттях						
Тема 1. Реституція як чинник цілісного усвідомлення національної культури	14	2	2	10		РМГ, РЗ/К, Р/4
Тема 2. Міжнародний досвід реституції українських культурних цінностей	28	6	4	16	2	РМГ, РЗ/К, Р/8
Тема 3. Музейне колекціонування і переміщення культурних цінностей у XVIII – на початку XX ст.	20	4	4	10	2	РМГ,РЗ/К, Р, ДС/8
Тема 4. Реституція і переміщення об'єктів культурної спадщини України в 20–30-х рр. XX ст.	22	4	2	14	2	РМГ, РЗ/К, Р/4
Тема 5. Доля культурних скарбів України у період Другої світової війни (архіви, бібліотеки, музеї)	24	4	4	14	2	ДС/8
Тема 6. Реституція культурних цінностей в Україну в другій половині XX ст.	26	4	4	16	2	РМГ, РЗ/К, Р/8
Разом за модулем 1	134	24	20	80	10	40
Змістовий модуль 2. Реституція об'єктів культурної спадщини в Україну в роки незалежності						
Тема 7. Стан і джерела дослідження незаконно вивезених за межі держави пам'яток української культурної спадщини та перспективи їх реституції в Україну	24	4	4	16		РМГ, РЗ/К, Р/8
Тема 8. Міжнародні аспекти реституції об'єктів культурної спадщини в Україну	22	4	4	14		РМГ, РЗ/К, Р/8
Тема 9. Формування нових	22	2	4	14	2	РМГ,

правових засад реституції об'єктів культурної спадщини в Україну в умовах незалежності						РЗ/К, Р/8
Тема 10. Формування системи реституції об'єктів культурної спадщини в умовах незалежності України	24	4	4	14	2	РМГ, РЗ/К, Р/8
Тема 11. Втрати об'єктів культурної спадщини у 2014–2022 рр. та перспективи їх реституції	14	2	2	8	2	РМГ, РЗ/К, Р/4
Разом за модулем 2	106	16	18	66	6	36
Активна робота на лекційних і семінарських заняттях						10
Виконання завдань самостійної роботи						14
Всього годин / Балів	240	40	38	146	16	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Опрацювати Закон України «Про охорону культурної спадщини».
2. Опрацювати питання «Види пам'яток культурної спадщини України (археології, історії, монументального мистецтва, архітектури і містобудування, рухомі пам'ятки Музейного фонду)».
3. Визначити чинники переміщення культурних цінностей (обмін, торгівля, колонізація, війна, пограбування і таке інше).
4. Проаналізувати діяльність на Волині науково-археологічних, археографічних, етнографічних експедицій та їх вплив на вивезення пам'яток.
5. Охарактеризувати пам'ятки української культурної спадщини в приватних колекціях за кордоном.
6. Опрацювати тему «Реституція культурних цінностей в Україну в період Центральної Ради».
7. Опрацювати тему «Волинський краєзнавчий музей та його втрати у роки Другої світової війни».
8. Опрацювати питання «Об'єкти культурної спадщини України в російських музеях (Ермітажі, Третьяковській галереї та інших)».

9. Проаналізувати діяльність українських репараційних комісій щодо повернення культурних цінностей.
10. Опрацювати поняття та категорії: «Музейний фонд України», «репарації», «реквізиція», «антропогенний вплив».
11. Опрацювати питання «Реституція українських національних реліквій».
12. Опрацювати питання «Співпраця з міжнародними організаціями з питання реституції пам'яток в Україну».
13. Опрацювати питання «Участь української еміграції у поверненні культурних цінностей в Україну».
14. Дати характеристику пам'яток, які у різні часи були повернуті в Україну (козацькі реліквії, фрески Михайлівського собору, архівна спадщина, археологічні пам'ятки і таке інше).
15. Охарактеризувати діяльність Державної служби контролю за переміщенням культурних цінностей через кордон.

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

При вивченні освітнього компонента застосовується поточний та підсумковий семестрові форми контролю. Поточна оцінка є сумою балів, які отримує здобувач вищої освіти за: поточну роботу з відповідних тем (76 балів), активну роботу на лекційних і семінарських заняттях (10 балів). Також, передбачено обов'язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу (14 балів). Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю (тестування) на лекціях та семінарських заняттях, у формі виступів здобувачів вищої освіти з доповідями (рефератами, повідомленнями, есе тощо) при обговоренні навчальних питань на семінарських заняттях.

При вивченні дисципліни необхідно спиратися на конспект лекцій, рекомендовану навчальну та наукову літературу. Вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії з проблем освітнього компонента.

Відвідування занять є обов'язковим. У разі підписання здобувачем вищої освіти індивідуального плану обов'язковим є відвідування лише семінарських занять. Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти: регулярно відвідувати заняття; планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал; активно працювати на лекційних і семінарських заняттях, брати участь в обговоренні дискусійних питань; повною мірою долучатися до активних форм навчання; відпрацьовувати пропущені

семінарські заняття. З поважних причин (наприклад, хвороба, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі.

Недопустимими є: пропуски з неповажних причин та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (окрім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат.

Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися академічної доброчесності: самостійно виконувати усі навчальні завдання, завдання підсумкового контролю. У разі використання ідей, тверджень, відомостей при виконанні усіх завдань, передбачених силабусом, необхідно у формі посилань вказувати на джерела інформації. Дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права. Дотримуватись положень «Кодексу академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки».

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття з поважних причин та надав підтверджуючий документ, на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття (усно або у формі тестування) та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. Пропущені з поважних причин заняття відпрацьовуються у визначений час згідно затвердженого графіка.

Результати навчання, здобуті здобувачем освіти шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються у ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації. Порядок та процедура визнання регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки». Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, професійні стажування тощо), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту загалом, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені силабусом навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або під час вивчення ОК (але не пізніше початку останнього місяця навчання, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання).

Загалом оцінювання здобувачів здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої

освіти ВНУ імені Лесі Українки». Максимальну кількість балів (100) можна набрати упродовж семестру за результатами виконання усіх видів робіт, які передбачені силабусом.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Семестровий залік виставляється здобувачам освіти на підставі результатів виконання усіх видів запланованої навчальної роботи упродовж семестру за 100-бальною шкалою. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості – 100. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу.

Перелік питань для підсумкового контролю:

1. Українське реституційне законодавство.
2. Міжнародні угоди щодо охорони пам'яток.
3. Діяльність Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей.
3. Діяльність Державної служби контролю за переміщенням культурних цінностей через кордон.
4. Питання реституції архівної спадщини України.
5. Українські культурні цінності в Росії.
6. Проблема повернення пам'яток українського козацтва.
7. Доля західноукраїнських музейних колекцій, переміщених у роки Першої світової війни.
8. Повернення пам'яток української культурної спадщини в 1920–1930-х роках.
9. Втрати українських музеїв у результаті переміщення культурних цінностей у роки Другої світової війни.

10. Пам'ятки української культурної спадщини в країнах Західної Європи і проблема їх реституції.
11. Українські пам'ятки в музеях США і Канади.
12. Пам'ятки української культурної спадщини на Кубані: до проблеми їх повернення.
13. Українська діаспора в збереженні і поверненні пам'яток української культурної спадщини.
14. Інтерпол і реституція об'єктів культурної спадщини в Україну.
15. Діяльність українських репараційних комісій щодо культурних цінностей.
16. Волинський краєзнавчий музей та його втрати у роки Другої світової війни.
17. Реституція культурних цінностей в Україну в період Центральної Ради.
18. Пам'ятки української культурної спадщини в приватних колекціях за кордоном.
19. Співпраця з міжнародними організаціями з питань реституції пам'яток в Україну.
20. Дати характеристику пам'яток, які у різні часи були повернуті в Україну (козацькі реліквії, архівна спадщина, археологічні пам'ятки та ін.).

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Акуленко В. І. Реституція культурних цінностей як вид міжнародної відповідальності у міжнародному праві. *Праці центру пам'яткознавства*. Вип. 13. Київ, 2008. С. 55–70. Вип. 14. С. 52–66.
2. Вечерський В. Реституція культурних цінностей. *Пам'ятки України*. 1994. № 1–2. С. 2–6.

3. Гаврилюк С. В. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок ХХ ст.): Монографія. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ.ун.- ту імені Лесі Українки, 2002. 536 с.
4. Кот С. Витоки з перед часів українського товариства охорони пам'яток історії та культури. *Пам'ятки України*. 2005. № 2. С. 128–139.
5. Кот С. Втрати без терміну давності. *Україна*. 2007. № 2–3. С. 39–41.
6. Кот С., Нестуля О. Українські культурні цінності в Росії: Перша справа повернення 1917–1918. Київ: Соборна Україна, 1996. 300 с. (Серія «Повернення культурного надбання України: документи свідчать». Вип. 1).
7. Кот С., Ошуркевич О. Волинський краєзнавчий музей. Доля культурних скарбів України під час другої світової війни: архіви, бібліотеки, музеї. Випуск 1. Київ ; Бремен: Українознавство, 1996. 75 с.
8. Кот С. Україна між Заходом і Сходом: проблеми повернення і реституції культурних цінностей. *Пам'ятки України*. 2006. № 4. С. 96–104.
9. Культурна спадщина України: Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища. Київ: Істина, 2002. 488 с.
10. Лозенко Л. Українські військові архіви: відібрана спадщина. *Пам'ятки України*. 1994. Ч. 3 6. С. 109–115.
11. Майєр Генрі Ф. Дразлива тема: вивезені скарби мистецтва: [Німеччина]. *Пам'ятки України*. 1994. Ч. 1–2. С. 67–68.
12. Матвєєва І. Діяльність Центрального сховища музейних фондів по розшуку втрачених культурних цінностей у перші повоєнні роки. *Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи*. Київ, 1996. Вип. 6. С. 243–246.
13. Міжнародна конвенція про охорону меморіальної культурної спадщини. *Пам'ятки України*. 2004. Ч. 4. С. 64–70.
14. Пламеницька О. Венеційська хартія: погляд з віддалі 40 років. *Пам'ятки України*. 2004. № 4. С. 60–63.
15. Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи. *Матеріали національного семінару «Проблеми повернення національно-культурних пам'яток втрачених або переміщених під час другої світової війни»*. Чернігів, 1994. 333 с.
16. Степовик Д. В. Українська ікона. Іконотворчий досвід діаспори. Київ : Балтія Друк, 2003. 160 с.
17. Федорук О. Повернення в Україну втрачених культурних цінностей у контексті державотворчого процесу та духовного відродження.

Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи. Київ, 1996. Вип. 6. С. 15–25.

Інтернет ресурси:

1. Музейний простір. URL: <http://www.globmuseum.info/>
2. ICOM.museum. URL: <http://icom.museum/>
3. Музейний портал. URL: <https://museum-portal.com/ua/museums>
4. Український культурний фонд. URL: <https://ucf.in.ua/>